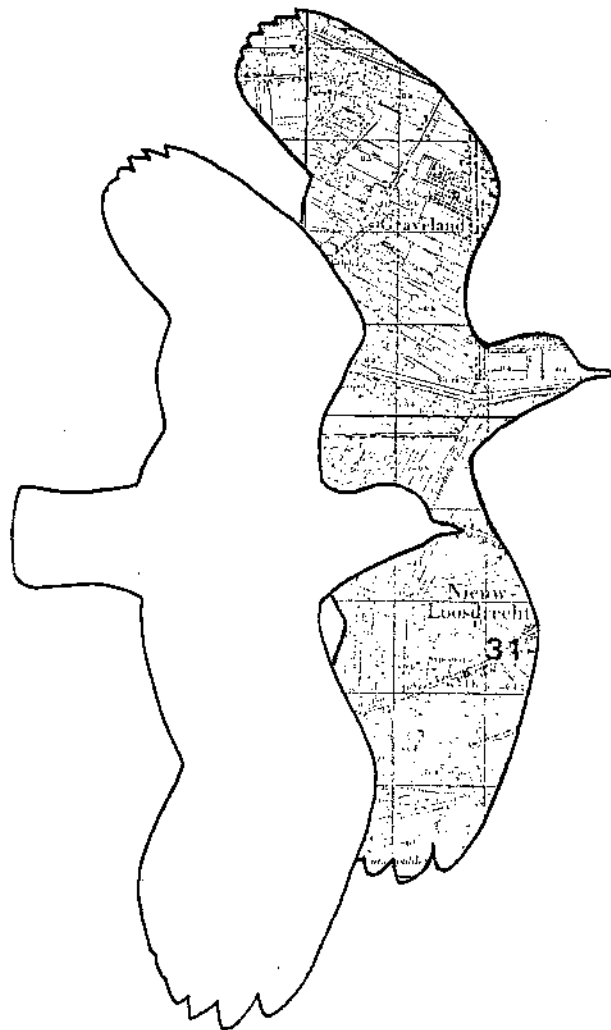
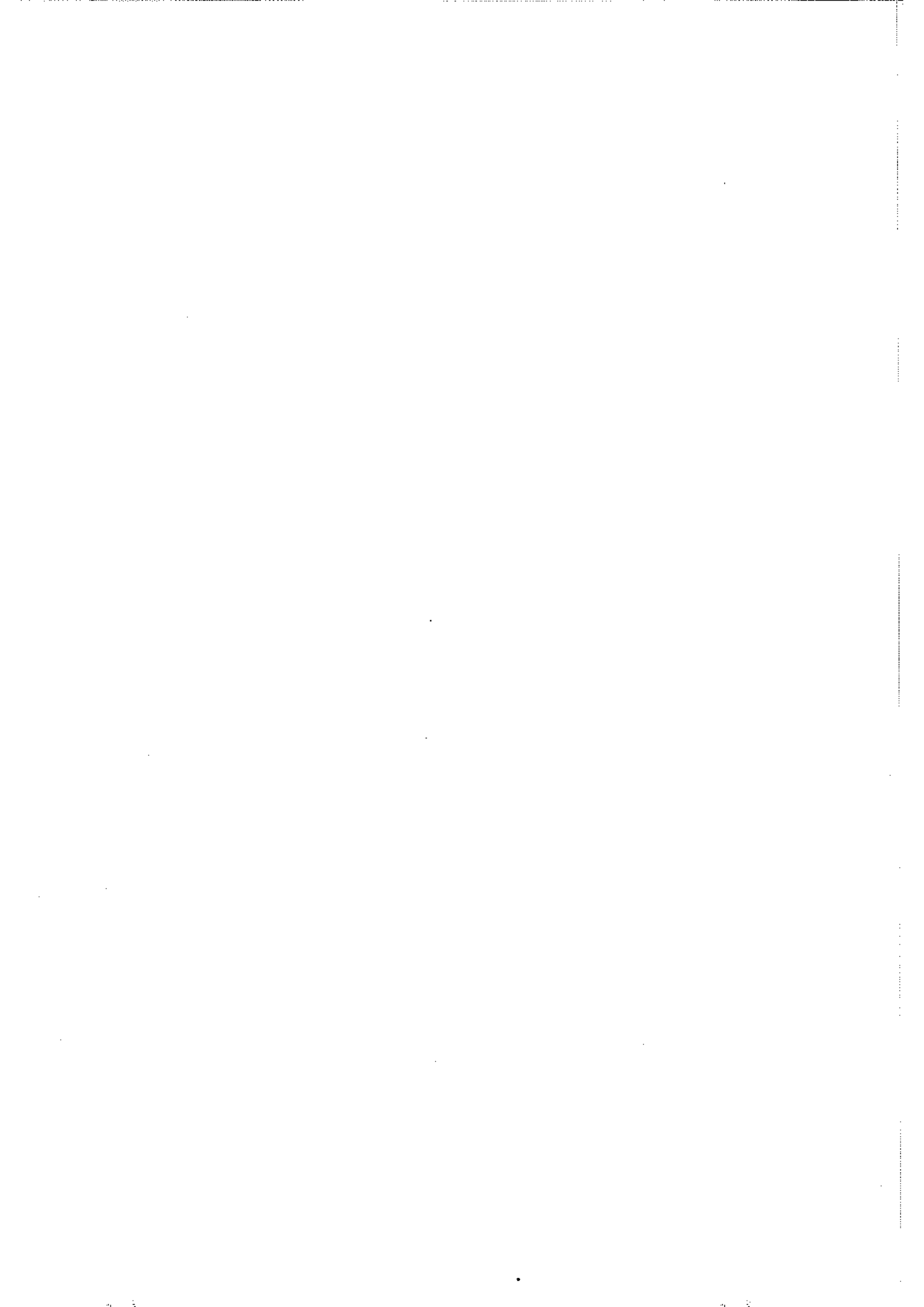

VOGELS TUSSEN HET HOL
EN DE SUIKERPOT IN KORTENHOEF
IN HET VOORJAAR VAN 1983

A.J. VAN KLAVEREN
1988

060

In 1983 heb ik, in overleg met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten de gelegenheid gekregen een kijkje te nemen in het weidegebied tussen de reservaten Het Hol en De Suikerpot in Kortenhoef. Gedurende het broedseizoen zijn de broedvogels van graslanden, bosjes en van een moeras geïnterviewd. Dit voor mij toen onbekende terrein bezit een interessant dieren- en plantenleven, dat ondermeer veroorzaakt wordt door de bodemsamenstelling en door de ligging tussen twee reservaten in.

De heer P.Honig van Natuurmonumenten heeft mij in dit gebied wegwijs gemaakt en me voorzien van de nodige achtergrondinformatie. Hiervoor wil ik hem hartelijk danken. Daarnaast ontving ik van de heer D.A.Jonkers (Rijksinstituut voor Natuurbeheer) de belangrijkste feiten omtrent de weidevogelnormen en van de heer B.Bos van de Vogelwacht Utrecht kreeg ik gegevens van een belangrijk weidevogelgebied in De Bilt. Ook hen wil ik hierbij dank zeggen.

Breukelen, december 1987

Fred van Klaveren

Inhoud	4
	pag.
<u>INLEIDING</u>	5
1 <u>GEBIEDSBESCHRIJVING</u>	6
2 <u>METHODE VAN ONDERZOEK</u>	8
2.1 HET VELDWERK	8
2.2 INTERPRETATIE VAN DE VERZAMELDE GEGEVENS	9
2.3 WEERSOMSTANDIGHEDEN EN VOGELAKTIVITEITEN	10
3 <u>RESULTATEN</u>	12
3.1 AANTALLEN WEIDEVOGELS	12
3.2 LIJST VAN BROEDVOGELS	16
3.3 TOELICHTING OP DE LIJST VAN BROEDVOGELS	17
3.4 LIJST VAN NIET-BROEDVOGELS EN ANDERE DIEREN	18
<u>CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN</u>	20
<u>SAMENVATTING</u>	23
<u>LITERATUURLIJST</u>	24
<u>BIJLAGE 1</u> PLATTEGROND ONDERZOEKSGBIED	25
<u>BIJLAGE 2</u> TERRITORIA WEIDE- EN WATERVOGELS	26
<u>BIJLAGE 3</u> TERRITORIA ZANGVOGELS-1	27
<u>BIJLAGE 4</u> TERRITORIA ZANGVOGELS-2	28

In 1983 is het weidegebied, gelegen tussen de reservaten Het Hol en De Suikerpot in Kortenhoeve op broedvogels geïnterviewd. Het doel van deze inventarisatie was in de eerste plaats het verkrijgen van een zo compleet mogelijk beeld van de weidevogel-populatie in het gebied. De eigenaresse van een groot gedeelte van de graslanden, de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten wil met deze gegevens, in samenwerking met de gebruikers komen tot een weidevogelvriendelijk beheer van het gebied. Daartoe is in 1983 een begin gemaakt met het inventariseren van alle voor-komende weidevogels. Behalve het grasland zijn ook de aangren-zende bossen Van Blankevoort en Kollman en het moeras langs de Kippenakker op broedvogels onderzocht.

In dit verslag wordt, na de terreinbeschrijving (hfdst. 1) in-gegaan op de methode van veldonderzoek, welke is aangewend voor het verkrijgen van de broedvogelgegevens (hfdst. 2). Na inter-pretatie van de veldwaarnemingen konden de resultaten van de in-ventarisatie op een rijtje worden gezet (hfdst. 3). Aan de hand van een broedvogellijst met toelichting en vergelijkingen tussen het betreffende gebied met andere weidegebieden in het Gooi en de Vechtstreek en in De Bilt wordt duidelijk welke waarde het gebied voor weidevogels binnen de Vechtstreek vertegenwoordigt. Naast een lijst van broedvogels en niet-broedvogels worden ook alle belangrijke waarnemingen van andere dieren gegeven. De wijze waarop veldonderzoek ten behoeve van nestbescherming bin-nen het gebied uitgevoerd kan worden, wordt in het deel 'Conclusies en aanbevelingen' besproken.

In bijlage 1 wordt een plattegrond gegeven van het onderzoeks-gebied. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen gesloten land-schap (bos) en open landschap (grasland en moeras) . In de bijlagen 2, 3 en 4 worden de territoria gegeven van de broedvogels van het gebied tussen Het Hol en De Suikerpot.

Het geïnventariseerde gebied is globaal gezien gelegen tussen de Kromme Rade en de Vreelandse weg in de Gemeente 's-Graveland. Het ligt in vier atlasvakken, nl.: 31-17, 31-18, 31-27 en 31-28. Het gebied wordt begrensd door de volgende elementen:

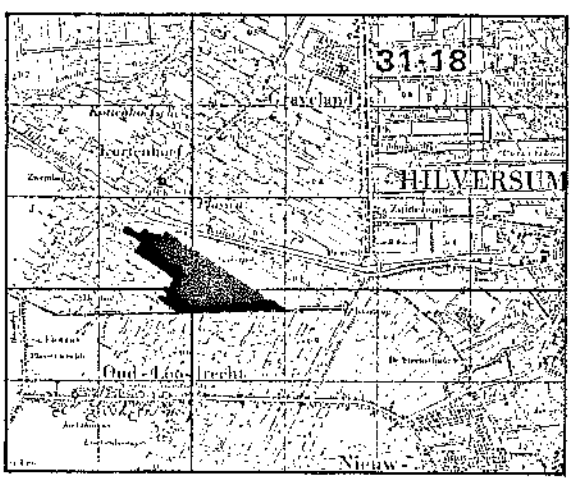
- in het noorden door De Suikerpot en 'n volkstuintencomplex,
- in het oosten door het moerasbos Kollman en het erf van een gebruiker,
- in het zuiden door de Kromme Rade en het Bos van Blankevoort,
- in het westen door de moerasbossen van Het Hol en door een particulier weidegebied en moerasbos met enkele woningen.

Het gehele gebied, inclusief Het Hol en De Suikerpot, ligt op de overgangszone van voedselrijk tot voedselarm veen naar pleistoceen dekzand. Dit dekzand komt hier en daar in het gebied dicht aan de oppervlakte voor. De variatie in milieuomstandigheden die hierdoor aanwezig is, wordt plaatselijk vesterkt door het voorkomen van kwel, een grondwaterstroom vanaf de hogere heuvelrug van Het Gooi (Bakker e.a.1976).

Het gebied ligt ingeklemd tussen de twee reservaten Het Hol en De Suikerpot. Het grasland dat in het kader van de inventarisatie werd onderzocht (bijlage 1) is ongeveer 30 hectare groot en omvat onder andere de percelen Biezenkamp, Duizendroe, Turfland en De Pyramide. Het wordt doorsneden door een aantal smalle sloten. In het centrale deel van het weidegebied, tegen de Kippenakker aan liggen drie percelen elzenhakhout die erg nat zijn. Ten tijde van de inventarisatie was de begroeiing $1\frac{1}{2}$ -2 meter hoog. De Pyramide bestaat uit vochtig, kruidenrijk grasland (-0,8 m.NAP). Het waterpeil in de sloten stond gedurende de bezoeken tot vlak onder het maaiveld. Het meest noordelijk deel en de particuliere percelen ten noorden van Het Hol liggen 0,9 m. beneden NAP. Duizend Roe en Biezenkamp bestaan ook uit vochtig grasland (-1,0 m.) maar zijn door zandruggen hier en daar iets droger. De Suikerpot, het Bos van Blankevoort en Kollman en Het Hol zijn vochtige tot natte moerasbossen met voornamelijk Zwarte els en Geoorde- en Grauwe wilg. In het iets drogere Bos van Blankevoort treffen we ook Zomereik aan. Vooral dit laatste bosgebied is vogelrijk, waarschijnlijk door de dichte kruid- en struiklaag. Het totale areaal aan grasland dat zich tussen Het Hol en De Suikerpot

bevindt, dus inclusief de terreinen die niet bij Natuurmonumenten in bezit of beheer zijn, omvat ongeveer 41 hectare. Ten oosten van het weidegebied ligt een moeras. Het ligt tussen het bos van Kollman, het erf, het Bos van Blankevoort en het weidegebied in en is ongeveer 8 hectare groot. Via een pad over de Kippenakker, vanaf het erf langs het moeras is het weidegebied te bereiken. Het moeras bestaat voor een groot gedeelte uit water. Daarnaast vinden we, ten zuiden van het pad vochtige tot natte graslandjes met Veenmos, Moeraslathyrus en Veenpluis. Het moeras bevindt zich in een gevorderd verlandingsstadium. De oevers zijn grillig en zijn begroeid met Gele lis, Riet en Lisdode en met verschillende soorten Zegge, waaronder bulten Pluimzegge. Op verschillende plekken staan groepen of solitaire Zwarte elzen. Langs de randen van het moeras en de graslandjes groeit Wilg (Grauwe wilg, Geoorde wilg) en Zachte berk. Vooral de Wilgen en de verruigde oevers langs het water hebben grote aantrekkingskracht op vogels. In het voedselrijke water en op de oever van het Turfland werden bij elk bezoek watervogels als Slobeend, Wintertaling en Grauwe gans aangetroffen. Ook het Bos van Blankevoort (ca. 7 ha.) en Kollman (ca. 8 ha.) zijn op broedvogels onderzocht. In totaal is een gebied van ongeveer 64 hectare geïnventariseerd.

Figuur 1 geeft de ligging van het onderzoeksgebied weer.

Figuur 1.
Ligging van het onderzoeksgebied (zwart). Schaal 1:80000.

In dit hoofdstuk wordt de wijze waarop de gegevens zijn verzameld en verwerkt uiteen gezet. Ook de omstandigheden die hierop hebben ingewerkt komen in dit hoofdstuk aan de orde.

2.1 HET VELDWERK

Alvorens de inventarisatie te starten is een oriënterend bezoek gebracht aan het gebied. Hierbij is de looproute bepaald (zie bijlage 1) en is bekeken vanaf welke plaatsen het gebied goed was te overzien in verband met het tellen van broedende vogels. Daarnaast is direkt contact gemaakt met de gebruiker van het gebied, zodat er geen problemen ontstonden wanneer het erf aan de Kromme Rade of het land betreden werden. Aan de hand van o.a. de handleiding voor het inventariseren van broedvogels (VWG Grote Rivieren 1973) is gekozen voor een aantal bezoeken in april en in mei. Helaas kon in mei slechts één bezoek aan het gebied gebracht worden, wat mogelijk invloed gehad heeft op het totaal aantal Scholeksters. Deze soort is pas na half mei met een hoog rendement te inventariseren (Van Beusekom 1984). Voor het kunnen vaststellen van broedgevallen van eenden (met name de Krakeend) is ook minimaal één bezoek nodig in juni (RIN 1985). Waarschijnlijk konden daardoor geen Krakeenden als broedvogel geregistreerd worden. In totaal is het gebied vijf maal bezocht:

- vroege ochtendbezoek: 10, 16 en 30 april (totaal 7,40 uur)
- dagbezoek : 1 april en 31 mei (totaal 5,00 uur)

Daarnaast is op 5 april in de middag vanaf de Kromme Rade even in het gebied gekeken, waarbij tussen de Biezenkamp en Duizendroe een viertal soorten werden waargenomen.

Tijdens elk bezoek werd begonnen bij de boerderij. Daar werd de fiets neergezet en de Kippenakker opgelopen. Aldaar werden de eerste zangers en watervogels van het moeras genoteerd. Vervolgens werden de weilanden bezocht, waarbij volgens een van te voren bepaalde route werd gelopen om de vogels zo min mogelijk te verstoren. Op de route waren acht punten gepland, bv. een hek of een plaatselijk hogere slootkant, waarvanaf het gebied in alle richtingen werd afgezocht. Elke sloot werd, ook tijdens het lopen zorgvuldig afgekeken. Bij ieder bezoek werd gebruik gemaakt van

een kijker 8,5 x 44 en een enkele maal van een telescoop. Alle waarnemingen werden gelijktijdig op een veldkaart 1:5000 genoteerd. Thuis werden deze kaarten in het net overgeschreven en werd een lijst gemaakt van alle waargenomen vogels. Ook andere dieren werden genoteerd.

Tijdens het afzoeken van de weilanden en sloten zijn een aantal nesten gevonden. Met name van de Kievit werden veel broedende vogels waargenomen. Vooral doordat het gras in april nog kort was konden de meeste nesten snel worden opgemerkt. Van de meeste solitaire water- en weidevogels kon het geslacht worden bepaald. Dit bleek achteraf belangrijk voor de uitwerking van de gegevens. Op verzoek van de heer Honig werd ook het weidegebied ten noorden van Het Hol op weidevogels geïnventariseerd. Het gebied werd niet betreden om de Slobeenden in dit deel niet te verstoren. Vanaf een hek werd zo ver mogelijk in noordwestelijke richting gekeken en werden alle vogels genoteerd (zie hfdst. 3 en bijlage 1 en 2).

2.2 INTERPRETATIE VAN DE VERZAMELDE GEGEVENS

De in het veld verzamelde gegevens zijn overeenkomstig de geldende normen voor weidevogels, watervogels en zangvogels uitgewerkt. Hiervoor zijn onder andere de publikaties van Van Beusekom (1984) en VWG Grote rivieren (1973) gebruikt. Na het verschijnen van het handboek Vogelinventarisaties van het RIN (1985) zijn nog enkele kleine wijzigingen aangebracht. Ondermeer bij het bepalen van territoria van eenden (Krakeend, Slobeend) en van de Watersnip dient men kritisch te handelen. Zo vielen één of meer waarnemingen van de Watersnip niet tussen half mei en begin juni en zijn er geen baltsende vogels waargenomen, zodat de twee waarnemingen van 1 en 30 april slechts een mogelijk broedgeval opleverde. Op deze wijze zijn alle soorten achteraf nog éénmaal getoetst. Verder werd aangenomen dat er een broedgeval was als er de volgende aanwijzingen werden gevonden: vogels met nestmateriaal (zangvogels), een toevallige nestvondst, vogels met voer of een alarmerende vogel in de vermoedelijke nabijheid van een nest, de aanwezigheid van oude vogels met pàs uitgevlogen of uitgelopen jongen.

Door de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad (NWC) is, in samenwerking met Staatsbosbeheer (SBB) en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN), aan het eind van de jaren zeventig een zogenaamde weidevogelnorm ontworpen. Deze norm gaat uit van een puntentelling voor aanwezige broedterritoria van weidevogels. Een gebied van 100 hectare dient 75 punten te hebben, wil het in aanmerking komen voor een beschermde status in de vorm van een weidevogelreservaat. De puntentelling voor het betreffende gebied heeft betrekking op de weidevogelsoorten: Kievit, Grutto, Scholekster, Watersnip en Slobeend. De puntenwaardering houdt het volgende in: Kievit en Scholekster één punt, Grutto 2 punten, Watersnip 5 punten en Slobeend 3 punten. De punten gelden per broedpaar uitgedrukt per 100 ha. Wintertaling en Kuifeend worden nog niet bij de puntenwaardering betrokken. Er valt iets voor te zeggen ook deze soorten punten toe te kennen; het nest moet dan echter wel in het weidegebied liggen en niet in omliggende gebieden. Van de Wintertaling is bekend dat deze vaak broedt in moerassen die in een ver gevorderd stadium van verlanding verkeren (Alleyn 1971), terwijl ze fourageren in meer open gebieden. In Zuid-Holland en in het westen van Utrecht zijn met name eenden (Zomertaling, Slobeend) belangrijke weidevogels, die wel degelijk in de beschouwing worden betrokken en die de eindwaardering kunnen verhogen. In hoofdstuk 3 wordt het aantal broedparen, het aantal broedparen per 100 ha. en de puntenwaardering per soort voor het gebied gegeven. Daarnaast vindt in dit hoofdstuk ook een vergelijking plaats tussen de graslanden van Kortenhoef en andere gebieden.

2.3 WEERSOMSTANDIGHEDEN EN VOGELAKTIVITEITEN

Begin april werd gekenmerkt door koud en regenachtig weer met veel bewolking. Er waren weinig activiteiten van zangvogels; de meeste zomervogels moesten echter nog komen. Op 1 april was er termiek waarvan Blauwe kiekendief, Buizerd en Torenavalk gebruik maakten. Verder was er trek van Aalscholver, Kievit, Veldleeuwrik, Sijs en Rietgors. Ondanks de lage temperaturen op 10 april

en het sombere, regenachtige weer waren meer activiteiten te merken. Een aantal zomergasten was reeds gearriveerd: Zomertaling, Tjiftjaf, Fitis en Snor en er werd door veel zangvogels goed gezongen. Trek: Aalscholver, Tureluur, Graspieper en Kneu. De laatste helft van april was het over het algemeen goed weer (nachtvorst op 16-4), met vooral hogere temperaturen (rond 20°C) en veel zon. De zwakke wind kwam uit zuid-west. Er waren veel activiteiten, veel zomergasten waren aangekomen (op 16-4: Rietzanger en Sprinkhaanrietzanger en op 30-4: Nachtegaal, Tuinfluiter en Grasmus) en er werd uitbundig gezongen. Trek op 16-4: Blauwe reiger, Regenwulp, Boerenzwaluw en Gele kwikstaart en op 30-4: Purperreiger, Bergeend, Wulp en Merel. Vooral de laatste dagen van mei was het redelijk zonnig, met enige bewolking, maar met hogere temperaturen (20-24°C) en een zwakke zuid-westen wind na een periode van wisselvalig en fris weer. Op 31 mei waren er veel activiteiten, er was veel zang en de meeste zomervogels waren reeds gearriveerd. Nieuwkomers waren: Koekoek, Bosrietzanger, Spotvogel en Wielewaal. Van trekvogels werden de volgende soorten opgemerkt: Grutto, Visdief, Holenduif, Gierzwaluw en Oeverzwaluw.

Samenvattend: de weersomstandigheden zijn nauwelijks van invloed geweest op de vogelactiviteiten tijdens de inventarisatie. Begin april waren nog weinig soorten aanwezig, zodat logischerwijs weinig zang te bespeuren viel. Opvallend was dat nog laat in het seizoen trek plaatsvond over het gebied.

In dit hoofdstuk komen de resultaten van de inventarisatie van het gebied tussen Het Hol en De Suikerpot aan de orde.

Van 29 soorten is het voorkomen als broedvogel vastgesteld (zie 3.2). Hieronder worden niet de mogelijke broedvogels als Krak-eend, Watersnip en Bosrietzanger gerekend. In totaal zijn minimaal 91 territoria's geregistreerd. In het weidegebied werden alleen steltlopers en eenden aangetroffen. In één van de drie hakhoutbosjes is een territorium van de Rietgors gevonden. Voor het moeras werden 21 soorten als broedvogel vastgesteld, met in totaal 34 territoria's. Het betroffen hier voornamelijk riet- en watervogels. Het aandeel bosvogels kan in verband gebracht worden met het voorkomen van enkele stroken dicht struweel. In het Bos van Blankevoort werden 11 soorten, vnl. bosvogels als broedvogel waargenomen en in Kollman slechts 2 soorten. Op de stippenkaarten (bijlagen 2, 3 en 4) worden de afzonderlijke territoria aangegeven door middel van een bepaald teken.

3.1 AANTALLEN WEIDVOGELS

Hieronder worden de dichtheden van de weidevogels van het gebied in Kortenhoef vergeleken met de dichtheden in 6 andere gebieden in het Gooi, de Vechtstreek en in Utrecht. De puntentelling volgens de reeds genoemde weidevogelnorm door SBB, RIN en NWC heeft betrekking op de soorten: Kievit, Grutto, Scholekster, Watersnip en Slobeend. Voor het geïnterpreteerde gebied werd in 1983 de norm van 75 punten per 100 hectare ruimschoots overschreden. Het aantal punten voor het weidegebied, zonder het deel ten noorden van Het Hol ('derden', zie bijlage 1), bedroeg minimaal 84,1. Voor het hele weidegebied waren dit minimaal 87,9 punten.

Een overzicht van de dichtheden en een vergelijking met andere gebieden wordt gegeven op pagina 13.

Vergelijking van aantallen broedparen per 100 ha. tussen Kortenhoeft en andere weidegebieden. (Anders dan voor Kortenhoeft gelden voor de andere gebieden maximale aantallen).

Kortenhoeft (weidegebied zonder deel ten noorden van Het Hol)

1983	Kievit	Grutto	Scholekster	Watersnip	Slobeend	Totaal
broedpaar	15	1	5	0-1	1	22-23
pr./100 ha	50,5	3,4	16,8	0-3,4	3,4	74,1-77,4
punten	50,5	6,7	16,8	0-16,8	10,1	84,1-100,9

Kortenhoeft (gehele weidegebied)

1983	Kievit	Grutto	Scholekster	Watersnip	Slobeend	Totaal
broedpaar	22	2	7	0-1	1	32-33
pr./100 ha	53,7	4,9	17,1	0-2,4	2,4	78,1-80,5
punten	53,7	9,8	17,1	0-12,2	7,3	87,9-100,1

De Bilt (Bos 1986)

1985	Kievit	Grutto	Scholekster	Watersnip	Slobeend	Totaal
pr./100 ha	42,7	23,6	10	0,9	5,5	82,7

1986	Kievit	Grutto	Scholekster	Watersnip	Slobeend	Totaal
pr./100 ha	51,8	21,8	10,9	0,9	7,3	92,7

Het betreft hier het weidegebied aan weerszijden van de Jacobssteeg, De Bilt. Deze graslanden tezamen kunnen worden aangemerkt als het rijkste water- en weidevogelgebied in de regio Utrecht (Bos 1986).

De volgende aantallen zijn in het Gooi en in de Vechtstreek gevonden.

Polders te Veen, Eemnes (Willemstein 1984)

1983	Kievit	Grutto	Scholekster	Watersnip	Totaal
pr./100 ha	24,8	6,5	12,6	0,4	44,3

Vierde kwadrant (Dieperink 1980)

1980	Kievit	Grutto	Scholekster	Watersnip	Slobeend	Totaal
pr./100 ha	20	13,3	5,3	0,7	0,7	40

Oostermeent (Dieperink 1980)

1980	Kievit	Grutto	Scholekster	Slobeend	Totaal
pr./100 ha	16,7	12,5	4,6	1,3	35

Zanddijk, Naardermeent (Jonkers 1984)

1983	Kievit	Grutto	Scholekster	Slobeend	Totaal
pr./100 ha	25	11,3	11,3	3,8	51,4

Polders Garsten, Hoekerpolder (Jonkers 1985)

1984	Kievit	Grutto	Scholekster	Slobeend	Totaal
pr./100 ha	13,5	5,3	3,2	1,1	23,1

In Alleyn (1971) is weliswaar een minder gedetailleerd beeld van weidevogelpopulaties in Kortenhoef gegeven, doch de vergelijking is dermate interessant dat ze hier toch wordt geschetst.

Kortenhoef (Alleyn 1971)

1971	Kievit	Grutto	Scholekster	Watersnip	Slobeend
pr./100 ha	5,5	5,5	0,9	0,9	0,4

De aantallen van Kievit, Scholekster en Slobeend zijn in Alleyn (1971) beduidend lager dan tijdens de inventarisatie van 1983 werden gevonden. Het aantal broedparen van de Grutto komt wel overeen.

Tussen de betere weidevogelgebieden in West-Nederland (VWG Avifauna West-Nederland 1981) en het weidegebied in Kortenhoef vinden we opmerkelijke overeenkomsten.

West-Nederland (VWG Avifauna West-Nederland 1981)

1981	Kievit	Grutto	Schölekster	Watersnip	Slobeend
pr./100 ha in de beste gebieden	50,5	25,5	25,5	2 (5)	10,5

De aantallen van Kievit, Schölekster en Watersnip en van de Slobeend in mindere mate komen duidelijk overeen. Slechts het aantal broedparen van de Grutto in Kortenhoef toont een groot verschil in dichtheid in vergelijking met dat van West-Nederland.

3.2 LIJST VAN BROEDVOGELS

Lijst van broedvogels	WNM	WD	M	BosB	K	Totaal
Grauwe gans/ Knobbelzwaan	0-1					0-1
Wintertaling	1		1			2
Wilde eend	3	1	4			8
Krakeend			0-1			0-1
Slobeend	1		1			2
Kuifeend		0-1				0-1
Fazant				1		1
Waterral				1		1
Waterhoen			2			2
Meerkoet	5	1	5			11
Scholekster	5	2	1			8
Kievit	15	7				22
Watersnip	0-1					0-1
Grutto	1	1				2
Houtduif				0-1	0-1	0-2
Koekoek				1		1
Boerenzwaluw						+
Winterkoning			2-3	1		3-4
Heggemus			1	1		2
Roodborst			1	1		2
Merel			1	1		2
Zanglijster				1	1	2
Sprinkhaanrietzanger			1			1
Snor			1			1
Rietzanger			1			1
Bosrietzanger				0-1		0-1
Kleine karekiet			3-4			3-4
Tuinfluitier			1			1
Zwartkop				1		1
Grasmus			1			1
Tjiftjaf			1			1
Pitis			3	1		4
Matkop			1			1
Zwarte kraai				0-1		0-1
Kneu	0-1					0-1
Goudvink				1	1	2
Rietgors	1		1	1		3
Totaal	32-35	12-13	34-38	11-14	2-3	91-102

WNM	weilanden Natuurmonumenten	BosB	Bos van Blankenvoort
WD	weilanden derden	K	Kollman
M	moeras Kippenakker	+	broedvogel boerderij

3.3 TOELICHTING OP DE LIJST VAN BROEDVOGELS

17

(broedvogels onderstreept)

Grauwe gans	1-4 1pr met nest hakh.bosjes; 10-4 nest leeg
Knobbelzwaan	16-4 1pr op nest Gr.gans; 30-4 nest verlaten
<u>Wintertaling</u>	minimaal 2 br.pr. in gebied; 31-5 2-3pr aanwezig
<u>Wilde eend</u>	veel ♂♂ wakend aanw.; waarsch. onderteld; 1♀ met jongen
Krakeend	mog. br.vogel; 1-4 1♂ moeras; 5 en 10-4 1pr duiz.roe
<u>Slobeend</u>	br.vogel moeras en weil. Nat.m.; 10-4 1♀ alarm
Kuifeend	mog. br.vogel; 10-4 1pr sloot t.N.v. het Hol
<u>Fazant</u>	1 br.pr. in Bos van Blankevoort
<u>Waterral</u>	1 br.pr. in Bos van Blankev.; 10-4 1 aanw. moeras
<u>Waterhoen</u>	2 br.pr. in moeras
<u>Meerkoet</u>	br.vogel sloten en moeras; 31-5 4pr met jongen
<u>Scholekster</u>	br.vogel weilanden; 1 br.pr. rand moeras
<u>Kievit</u>	op duiz.roe kolonieachtig optreden; hoge dichtheden
Watersnip	mog. br.vogel; tot 30-4 1 of meer aanw.; geen balts
<u>Grutto</u>	2 br.pr. slechts in centrum; ♂♂ attaq. overvl. Grutto's
Houtduif	mog. br.vogel; 16-4 2♂♂ roepend
<u>Koekoek</u>	minimaal 1 br.pr.; 30-4 4♂♂; 31-5 2♂♂ en 1-2♀♀ aanw.
<u>Boerenzwaluw</u>	br.vogel van boerderij; 16-4 eerste exemplaar aanw.
<u>Winterkoning</u>	br.vogel moeras en Bos v. Blankev.; mog. onderschat
<u>Heggemus</u>	br.vogel moeras en Bos v. Blankev.; idem, vroege zanger
<u>Roodborst</u>	idem; slechts 2 br.pr.
<u>Merel</u>	idem; slechts 2 br.pr.; waarsch. onderschat
<u>Zanglijster</u>	br.vogel Kollman en Bos v. Blankevoort
<u>Sprinkh.rietz</u>	1br.pr. in moeras; 31-5 1 opvl. uit zegge, nest?
<u>Snor</u>	1 br.pr. in moeras
<u>Rietzanger</u>	br.vogel van het moeras
Bosrietzang.	mog. br.vogel Bos v. Bl.v.; 31-5 1 zang, mog. doortrek
<u>Kl.karekiet</u>	br.vogel moeras; minimaal 3-4pr
<u>Tuinfluit</u>	1 br.pr. in moeras
<u>Zwartkop</u>	1 br.pr. in Bos van Blankevoort
<u>Grasmus</u>	1 br.pr. in struweel langs pad Kippenakker
<u>Tjiftjaf</u>	1 br.pr. rand moeras met wat hogere bomen
<u>Fitis</u>	br.vogel van lagere begroeiing in moeras en Bos v. Bl.
<u>Matkop</u>	1 br.pr. in moeras
Zwarte kraai	mog. br.vogel Bos v. Bl.v.; geen territoriaal gedrag
Kneu	mog. br.vogel Kippenakker of omgeving
<u>Goudvink</u>	2 br.pr. in Kollman en Bos v. Blankevoort
<u>Rietgors</u>	3 br.pr. in moeras en hakh.bosje; 31-5 2 jong Kippenak.

Aalscholver	bij elk bezoek tot max. 4 overvl.; 1-4 1 vissend
Bl. reiger	bij elk bezoek aanw.; max. 4 ex. overvliegend
Purperreiger	30-4 1 ex. overvliegend
Knobbelzwaan	bij elk bezoek 1-2 aanw.; 10-4 2pr aanw.
Grauwe gans	bij elk bezoek max. 22 aanw.; constant 1-3pr bij moeras
Nijlgans	1-4 2pr aanw.; 30-4 1pr aanw. ten noorden van 't Hol
Bergeend	30-4 2 en 8 ex. en 1pr overvliegend
Wintertaling	1 en 16-4 enkele paren aanw., waarsch. br.vogels elders
Wilde eend	tot 16-4 max. 16♂♂ en 20pr aanw.; br.vogels elders? (Zomertaling 10-4 1♀ en 1♂ roep, Kr. rade, op 750m afstand).
Br.kiekendief	31-5 1♂ overvl. met prooi
Bl.kiekendief	1-4 1♀ tot hoog schroevend
Havik	regelmatig overvl.; broedvogel elders
Buizerd	1-4 1 ex. schroevend; 30-4 1 ex. overvliegend
Torenvalk	1-4 1♂ speurend schroevend
Waterral	10-4 1-2 ex. roepend moeras
Meerkoet	naast broedvogels ook enk. trekvogels en overzomeraars
Scholekster	naast broedvogels ook enk solitaire overzomeraars
Kievit	1-4 enk. 10-tallen doortrekkers; daarna max. 4 overvl.
Watersnip	tot 16-4 max. 25 ex. aanw. in kleine groepjes
Grutto	1-4 3 ex. overvl.; 31-5 1♂ overvliegend
Regenwulp	16-4 3 ex. overvliegend richting zuid
Wulp	16-4 1 ex. overvl.; 30-4 2 ex. overvliegend
Tureluur	1-4 1 ex. roepend; 10-4 1-3 ex. overvliegend
Kokmeeuw	bij elk bezoek waargenomen; max. enkelen overvliegend
Zilvermeeuw	1-4 1 ex. aanwezig
Visdief	31-5 1 ex. overvliegend
Holenduif	31-5 1 ex. overvliegend
Gierzwaluw	31-5 1 ex. overvliegend
Gr. b. specht	10-4 1 ex. roepend Kollman
Veldleeuwerik	1-4 1 overvl.; 5-4 2 Duiz.roe; 10-4 1 overvliegend
Oeverzwaluw	31-5 1 ex. overvliegend
Boerenzwaluw	16-4 enkele ex. overvliegend
Graspieper	10-4 2 ex. overvliegend
Gele kwikst.	16-4 2 ex. overvliegend
Witte kwikst.	10-4 1pr bij boerderij; later niet meer gezien
Winterkoning	10-4 5 ex. als doortrekker in Bos v. Blankevoort

Roodborst	10-4 enkele doortrekkers in Bos v. Blankevoort
Mereel	30-4 2 ex. overvliegend
Kramsvogel	16-4 2 ex. overvliegend en 2 ex. aanwezig
Rietzanger	30-4 enkele doortr. in moeras en hakhoutbosjes
Snor	30-4 één doortrekker in moeras
Tjiftjaf	10-4 één doortrekker, Kollman
Fitis	10-4 enkele doortrekkers
Koolmees	16-4 2 ex., Kollman
Vlaamse gaai	1-4 1 zingend volkstuinten; 10-4 1 overvl.; 16-4 2 Kipp.
Zwarte kraai	1-4 enk. doortr.; regelm. groep 15 jonge ex. aanw.
Spreeuw	tot 31-5 enkele 10-tallen aanwezig
Vink	16-4 enkelen overvliegend
Groenling	16-4 2 overvl.; 31-5 1♂ Duiz.roe, 4 ex. overvliegend
Putter	10-4 1 ex. overvliegend
Sijs	1-4 enkele ex. overvliegend
Kneu	tot 16-4 2 overvl.; 31-5 3 aanw. Pyramide, 1♂ Kollman
Rietgors	1-4 en 5-4 enkele doortrekkers
Haas	tot 30-5 max. 15 ex. aanwezig
Konijn	16-4 1 ex. op hoog gedeelte van weiland
Ree	1-4 1 ex.; 16-4 2♂♂; altijd sporen aanwezig
Gewone pad	1-4 2 ex. onder plank, Kippenakker
Waterspin	5-4 1 ex. in sloot, Biezenkamp
Kleine vos	16-4 1 ex. aanwezig
Bloedcicade (<i>Cercopis vulnerata</i>)	31-5 1 ex. Kippenakker
Variabele waterjuffer (<i>Coenagrion pulchellum</i>)	21-5 min. 1 ex moeras

Reeds tijdens de inventarisatie werd opgemerkt dat zowel water- en weidevogels, als zangvogels die thuishoren in moerassen en andere vochtige terreinen goed waren vertegenwoordigd. Ondanks de beperkte grootte (tesamen bijna 62 hectare) werden in totaal circa 100 broedparen geregistreerd. Hiervan komt bijna 50% voor rekening van weide- en watervogels, als broedvogels van de graslanden.

De tijd in het jaar, voor het inventariseren van weidevogels bleek goed gekozen. Voor de Scholekster en de Watersnip zou ook in mei en juni nog geïnteriseerd kunnen worden (voor de Watersnip zelfs een 'must'). Dit geldt ook voor watervogels als Krakeend, Slobeend en Wintertaling. Er werden geen avond- of nachtbezoeken afgelegd. Mogelijk zijn hierdoor soorten als Bos- en Ransuil gemist. Voor de zangvogels en met name voor de zomervogels zouden bezoeken in juni en juli nog voor aanvullende gegevens kunnen zorgen. Wellicht zou daardoor het aantal Kleine karekieten en ook het aantal nog laat doortrekkende Bosrietzangers hoger uit kunnen vallen.

Veronderstelt mag worden dat de aantallen, die weergegeven worden in de broedvogellijst (3.2) voor de meeste soorten de feitelijke territoriumbezetting tonen en dat de meeste territoria inderdaad bezét zijn. Voor de Houtduif waren de bezoeken iets te vroeg in het jaar. Houtduiven kunnen het beste in de zomermaanden (juli-september) geïnteriseerd worden; in deze periode worden de grootste aantallen geregistreerd (RIN 1985).

Het gebied vervult niet alleen voor broedvogels een belangrijke rol. Ook doortrekkende vogels werden tijdens de inventarisatie waargenomen. Vooral watervogels, maar ook zangvogels doen de graslanden, het moeras en de omliggende bossen aan op hun tocht naar onbekende oorden (3.4). Broedvogels uit omliggende natuurterreinen ('t Hol, De Suikerpot e.a.) gebruiken het onderzoeksgebied om er voedsel te zoeken.

Voor weidevogels spelen de graslanden tussen Het Hol en De Suikerpot een belangrijke rol. De aantallen broedvogels (in paren per 100 ha.) doen niet onder voor de aantallen in de betere gebieden in de regio Utrecht. Vooral de Kievit broedt in hoge tot zéér hoge dichtheden in het gebied. Voor weidevogels in het algemeen, maar vooral voor kritische weidevogelsoorten als Watersnip, Tureluur, Slobeend en Zomertaling en in iets mindere mate voor de Grutto zijn graslanden met een hoge waterstand, zowel in de zomer als in

de winter, erg belangrijk. Voor het beheer van het gebied als weidevogelreservaat, zullen hiervoor maatregelen getroffen kunnen worden. Van de Kraakeend, Tureluur en Watersnip mag verwacht worden dat wanneer de omstandigheden gunstig zijn ook zij zich met één of meer broedparen in het gebied zullen gaan vestigen. Mogelijk zullen ook Slobeend en Grutto in hogere dichtheden gaan broeden.

In Joosten e.a. (1986) worden, na een uitgebreid onderzoek naar de gevolgen van landbouwwerkzaamheden op de productiviteit van weidevogels in Waterland een aantal belangrijke conclusies getrokken.

Van de legsels van Kievit, Grutto en Tureluur, op vroeg (vóór 3 juni) gemaaid land, komt het grootste deel (75%) vóór het maaien uit. Wordt er later gemaaid dan zal ook een groter deel van de legsels van Scholekster, Slobeend en Wilde eend vóór het maaien uit komen. De dichtheid aan vestigingen op voorbeweid land is o.a. van Kievit en Tureluur het hoogst in de uitschaarperiode van 26 april tot 6 mei. De dichtheid is na 1 mei zelfs hoger dan op maailand. Voorbeweiden met rundvee heeft een hogere dichtheid aan vestigingen tot gevolg. Het sparen van legsels wordt onder meer bereikt door een groot oppervlak niet gemaaid gras rond het nest te realiseren. Slepen en rollen ná 1 april betekent een groot verlies van legsels. Hoewel de aanvang van deze werkzaamheden sterk afhankelijk is van de weersomstandigheden, moet toch getracht worden zo vroeg mogelijk te slepen of te rollen. Op 16 april was in Kortenhoeft reeds meer dan 60% van alle kievitsnesten bekend.

Een verdere verbetering van het broedsucces is o.a. mogelijk door vrijwillig weidevogelbeheer. Hiervoor bestaan verschillende mogelijkheden, zoals individuele nestbescherming (plaatsing van nestbeschermers en om gemarkeerde nesten heen maaien). In de tweede plaats kan door aanpassingen in het graslandgebruik, zoals bv. vroeg rollen en slepen, het gebruik van een zogenaamde wildredder tijdens het maaien en het verwisselen van het gebruik van vogelrijke weidepercelen en vogelarme maaipercelen (Joosten 1986) het broedsucces aanzienlijk worden vergroot.

Tijdens de bezoeken aan het gebied bleek dat de gekozen route door de graslanden weinig verstoring met zich meebracht. Daarnaast konden een groot aantal nesten van de Kievit (82%) worden gevonden door gebruik te maken van verhogingen in het landschap (hekken). Het verdient aanbeveling om vroeg in het seizoen te beginnen met

zoeken naar nesten, bv. vanaf half maart, wanneer het gras nog niet zo hoog is. Eind april wordt het al veel moeilijker nesten van weidevogels te vinden. De gevonden nesten kunnen in beginsel gemarkeerd worden d.m.v. stokken. Wanneer het perceel beweid gaat worden kunnen nestbeschermers worden geplaatst. Opgemerkt moet worden dat deze nestbeschermers ruim vóór het broedseizoen moeten worden aangeschaft om problemen en een hoop geregeld op het laatste moment te voorkomen (De Jong 1987). Tijdens het maaien zijn de nesten zichtbaar door de stokken (zie boven).

Ook voor het beheer van de andere delen van het onderzoeksgebied heb ik een aantal aanbevelingen. Het moeras langs het pad over de Kippenakker moet geschikt blijven voor rietvogels. Uit de inventarisatie is gebleken dat het terrein voor zangvogels van natte en vochtige biotopen een belangrijke functie vervult, mits het aan een aantal voorwaarden blijft voldoen. Het moeras mag niet te sterk verlanden, waardoor ook Zwarte els en Zachte berk vaste grond onder de voet krijgen en het gebied gaan overschaduwen. Hierdoor zullen anders vooral Rietzanger, Sprinkhaanrietzanger en Kleine karekiet gaan verdwijnen. Voor de verschillende soorten eenden en rallen en voor de Grauwe ganzen is behoud van een stuk open water van groot belang. De begroeiing moet afwisselend blijven, met Riet en andere ruigtkruidenvegetaties van zeggen, Lisdodde enz.. De overgangen van voedselrijk water naar voedselarm hooiland met struwelen van Grauwe- en Geoorde wilg moeten gehandhaafd blijven.

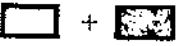
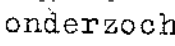

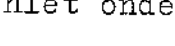
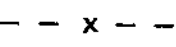
De drie natte elzenbosjes in het midden van het weidegebied moeten als broedgebieden voor Rietgors en mogelijk Rietzanger en Grauwe gans behouden blijven, maar mogen niet het open karakter van het weidegebied verstoren. Wanneer deze bosjes te hoog worden zullen de drie bovengenoemde soorten, maar ook in de omgeving broedende weidevogels waarschijnlijk verdwijnen. Regelmatig afzetten, om 3 à 5 jaar bijvoorbeeld, is daarom een vereiste.

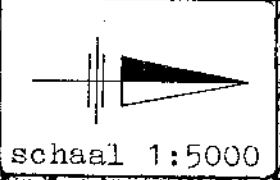
De bossen van Blankevoort en Kollman zouden zich zo ongestoord mogelijk moeten kunnen ontwikkelen. Als de randen worden bijgehouden kunnen ze een geleidelijke overgang vormen van het open weidegebied of van het moeras naar opgaand (moeras-)bos.

Op verzoek van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten is in 1983 het weidegebied tussen Het Hol en De Suikerpot in Kortenhoef op broedvogels geïnventariseerd. Tijdens de bezoeken zijn tevens de broedvogels van de randgebieden, die bestaan uit bos en moeras, geregistreerd. In totaal is ca. 64 hectare onderzocht waarbij 41 hectare wordt ingenomen door grasland. Tijdens een vijftal bezoeken in april en mei zijn meer dan 90 broedparen geteld, waarvan minstens 42 paar in het totale weidegebied. De Kievit kan met bijna 54 paar per 100 hectare wedijveren met de betere weidevogelgebieden in de regio Utrecht. Behalve van Kievit en Scholekster was de dichtheid en het soortenaantal van andere weidevogels laag. De Tureluur was geen broedvogel, de Grutto en Slobeend slechts met twee paar. De Watersnip en de Krakeend broeden mogelijk in het gebied. Als resultaat van de puntenwaardering (volgens het systeem, opgesteld door de Natuurwetenschappelijke Commissie van de Natuurbeschermingsraad) mogen de graslanden aangewezen worden als belangrijk weidevogelgebied. Behalve voor weidevogels vervullen de graslanden en de omliggende gebieden ook een functie als voedselreservoir voor broedvogels van andere terreinen in de omgeving. Het bos Kollman herbergt relatief weinig soorten in lage dichtheden. Het Bos van Blankevoort is daarentegen veel vogelrijker, met broedvogels als Goudvink, Waterral en Zwartkop. Het moerasgebied (Kippenakker) vervult echter een belangrijke functie binnen het totale gebied, als broedareaal voor moerasvogels als Sprinkhaanrietzanger, Snor Rietzanger en Rietgors. Tevens werden er rustende en fouragerende eenden (Slobeend, Wintertaling) en ganzen waargenomen. Tijdens de inventarisatie werden 53 vogelsoorten waargenomen, zowel overvliegend, als op enigerwijze gebruikmakend van het gebied. Gezien de opmerkelijke dichtheden van bepaalde vogelsoorten en het totaal aantal soorten dat in het gebied is waargenomen, verdient het hele gebied, als schakel tussen de twee reservaten Het Hol en De Suikerpot de status van vogelreservaat en dient het als zodanig beheerd te worden.

1. Alleyn, W.F., L.M.J. van der Bergh, S. Braaksma, Th.J.F.A. ter Haar, D.A. Jonkers, H.N. Leys & J. van der Straaten 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Van Gorcum, Assen.
2. Bakker, P.A., C.A.J. van der Hoeve-Loos, L.R. Mur & A. Stork 1976. De Noordelijke Vechtplassen: flora en fauna. Stichting Commissie voor de Vecht en het Oostelijk en het Westelijk Plassengebied. s.l.
3. Beusekom, R. van 1984. Richtlijnen voor het inventariseren van weidevogels. *Kruisbek* 27 (1):1-8.
4. Bos, B. 1986. Weidegebied van De Bilt-zuid: rijk aan vogels. *Kruisbek* 29 (2):42-56.
5. Dieperink, P.W. 1980. Een broedvogelinventarisatie van de Oostermeent in 1980. *Korhaan* 15 (1):13-16.
6. Jong, J. de 1987. Weidevogelbescherming in Arnhem in 1986. *Kruisbek* 30 (2):37-43.
7. Jonkers, D.A. 1984. Broedvogels op de Zanddijk en de Naardermeent in 1983. *Korhaan* 18 (4):87-90.
8. Jonkers, D.A. 1985. Vogels van de polders Voorburg, Garsten, Hoekerpolder en de Vechoever in 1984. VWG Het Gooi en Omstreken. Uitgave no. 51.
9. Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Avifauna van het Gooi, de Vechtstreek en de Eempolders. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.
10. Joosten, L., A. Snellink & O. Vloedgraven 1986. De productiviteit van weidevogels bij intensief graslandgebruik in Waterland. Een gezamenlijk onderzoek van boeren en natuurbeschermers. Zaandam.
11. Rijksinstituut voor Natuurbeheer 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Deel 3 'Natuurbeheer in Nederland'. Wageningen/Zeist.
12. Vogelwerkgroep Avifauna West-Nederland 1981. Randstad en Broedvogels. Gianotten, Tilburg.
13. Vogelwerkgroep Grote Rivieren 1973. Handleiding voor het inventariseren van broedvogels in Nederland. KNNV Wetenschappelijke Mededeling nummer 96, Hoogwoud.
14. Willemstein, R. 1984. Globale broedvogelinventarisatie van het oostelijk deel van de polders Binnendijk te Veen en Zuidpolder te Veen bij Eemnes in 1983. *Korhaan* 18 (2):39-46.

Bijlage 1 Plattegrond onderzoeksgebied

- + onderzocht gebied Natuurmon.
- onderzocht gebied derden
- + niet onderzocht gebied
- looproute tijdens onderzoek met uitkijkpunt

KROMME RADE

biezenkamp

duizend roe

t HOL

bos van blankevoort

turfland

moeras

kippenakker

kollman

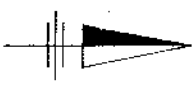
SUKERPOT

de pyramide

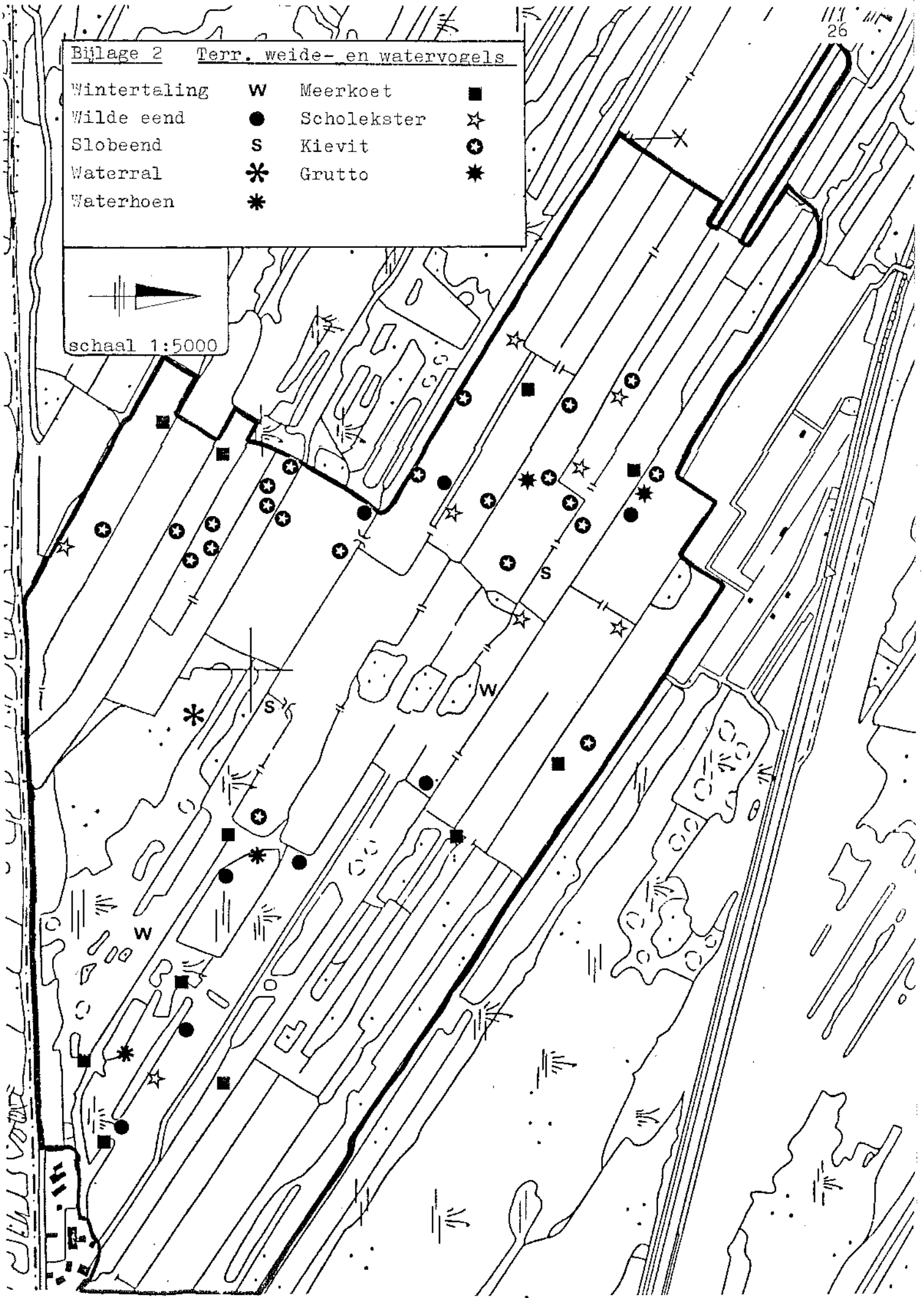
volkstijnen

Bijlage 2 Terr. weide- en watervogels

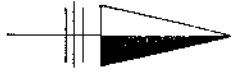
Wintertaling	W	Meerkoet	■
Wilde eend	●	Scholekster	☆
Slobeend	S	Kievit	⊕
Waterral	* (with dot)	Grutto	* (with dot)
Waterhoen	* (with dot)		

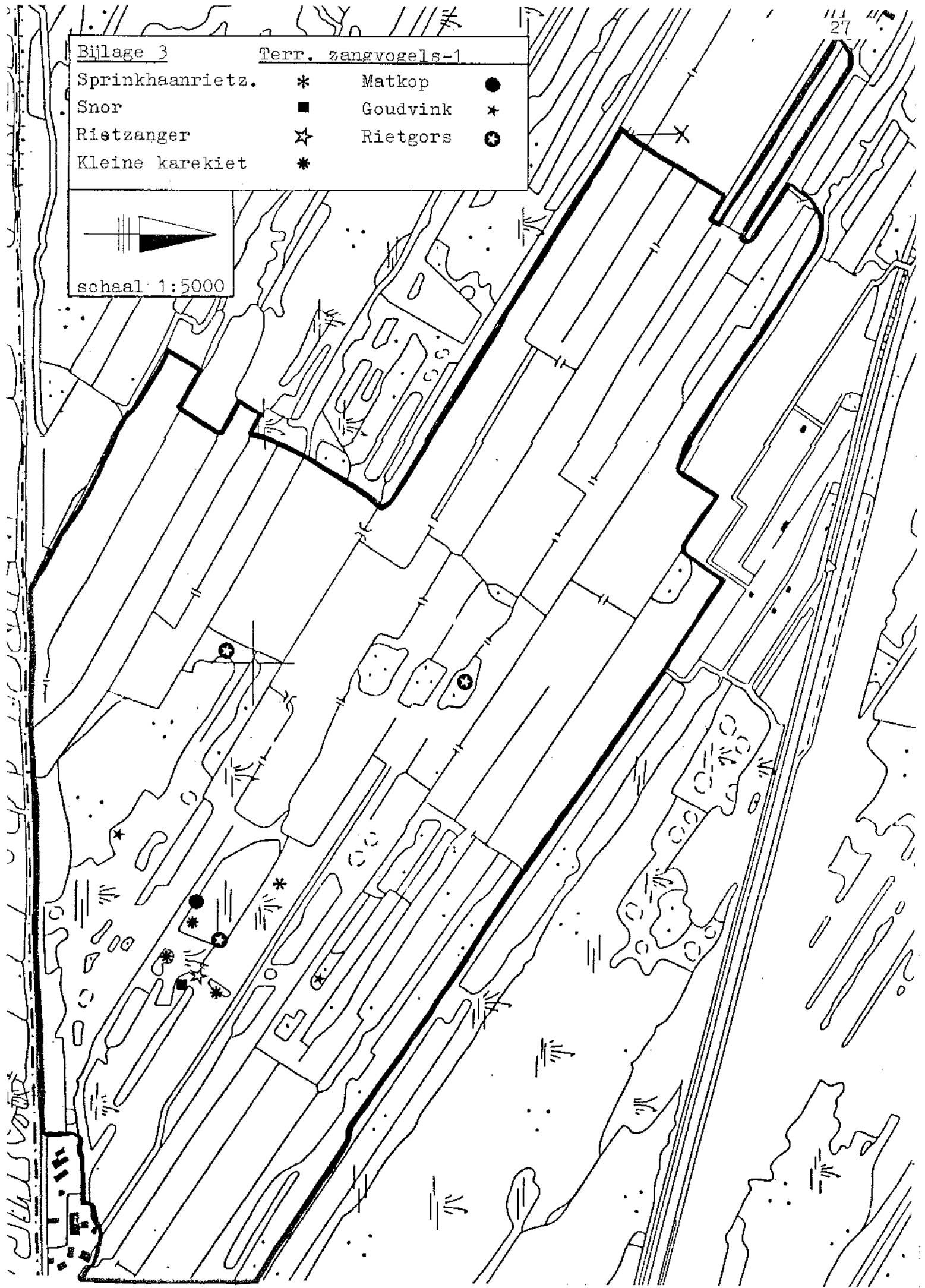
schaal 1:5000

Bijlage 3		Terr. zangvogels-1	
Sprinkhaanrietz.	*	Matkop	●
Snor	■	Goudvink	★
Rietzanger	☆	Rietgors	⊕
Kleine karekiet	*		

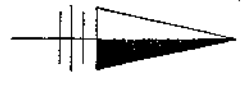
schaal 1:5000

Bijlage 4

Terr. zangvogels-2

Winterkoning	W	Tuinfluitter	Tf
Heggenus	H	Zwartkop	Zk
Roodborst	R	Grasmus	G
Merel	M	Tjiftjaf	T
Zanglijster	Z	Pitis	F

schaal 1:5000

